

Svensk tandvård

– historiska utvecklingslinjer och framtida möjligheter

SAMMANFATTAT Tandvården påverkas av synen på välfärdsstaten och av samhällsutvecklingen. Men hur och i vilken grad? De frågorna ska försöka besvaras ur ett folkhälsoperspektiv i detta forskningsprojekt.

Godkänd för publicering 13 april 2014

I mitt forskningsprojekt »Svensk tandvård – historiska utvecklingslinjer och framtida möjligheter« ska jag försöka ge svar på ett antal frågor ur ett folkhälsoperspektiv:

- Varför ser tandvården i Sverige ut som den gör? Finns det en röd tråd i tandvårdens utveckling fram tills i dag? »Ingenting ger en furste ett så gott anseende som stora krig och personliga stordåd«, säger Machiavelli i *Fursten* från 1532 [1]. I vilken utsträckning gäller det nutida makthavare?
- Varför satsar staten upp till 6 miljarder varje år på tandvårdssubvention till vuxna? Är det av omsorg om medborgarnas tänder, plånbok eller något annat?
- Varför avskaffades tandvårdsförsäkringen 1999?
- Vilken roll har tandvårdens uppdelning mellan privata och offentliga utförare spelat?
- Vilken koppling finns mellan förbättrad tandhälsa och statliga tandvårdssubventioner för vuxna?
- Finns det någon eller några som påverkat utvecklingen mer än andra?
- Självklart påverkas tandvården av synen på välfärdsstaten och samhällsutvecklingen [2, 3]. Men hur och i vilken grad?

LITTERATURSTUDIE

Tandvårdsreformerna 1974, 1999, 2002 och 2008 [4] är genomgripande reformer som beslutats av riksdagen. Genom att följa den politiska proces-

sen för varje reform, från utredningsdirektiv via utredningsbetänkande, remissvar, proposition, riksdagsmotioner till riksdagsbeslut, vill jag försöka finna var det avgörande inflytandet finns som formar de slutgiltiga besluten. Samt om möjligt klarlägga de bakomliggande motiven till besluten. Målet är att sedan jämföra utfallen från de fyra reformerna för att analysera på vilket sätt de påverkat varandra och om det finns ett mönster. Förutom de reformer som jag valt att studera har tandvårdsförsäkringen utretts och förändrats många gånger under åren 1974 till 1999. De förändringar som skedde var av mer justerande art, som att ändra beloppsgränser med mera. Andra utredningar, till exempel utredningen och propositionen om premietandvård, vann inte riksdagens gillande och genomfördes aldrig.

Resultatet analyseras enligt »The health field concept« [5]. Marc Lalonde, kanadensisk sjukvårdsminister, publicerade 1974 rapporten »A new perspective on the health of Canadians« där han introducerade folkhälsoperspektivet som analysmetod. Konceptets fyra grundelement – Human biology, Environment, Lifestyle och Health care organization – används för att utvärdera resultatet.

Min hypotes är att inte bara omtanken om patienternas hälsa varit styrande när reformerna konstruerats och beslutats, utan att de också är en del i samhällsutvecklingen och därigenom speglar tidsandan.

INTERVJUSTUDIE

En kvalitativ intervjustudie [6] med nyckelpersoner som deltagit eller deltar i tandvårdens utveckling ingår också.

Intervjustudien är en uppföljning av resulta-

Bengt Franzon
tdl, Avd för samhällsodontologi, Odontologiska fakulteten, Malmö högskola,
E-post: bengt.franzon@mah.se

**Handledare:
Björn Axtelius**
ötdl, professor i samhällsodontologi, Odontologiska fakulteten, Malmö högskola

»Målet är att sedan jämföra utfallen från de fyra reformerna för att analysera på vilket sätt de påverkat varandra och om det finns ett mönster.«

ten i litteraturstudien för att djupare analysera hur och varför besluten togs. Inte minst viktigt är det att försöka identifiera den påverkan som finns informellt och på vilket sätt det inverkar på slutresultatet. Litteraturstudien kan visa på var i beslutskedjan de reella besluten tas, men inte alltid fullt ut svara på varför. Besluten och tankegångarna vid informella möten dokumenteras sällan [3].

Exempel på intervjuobjekt är utredare av tandvård, utredningssekreterare, ministrar, riksdagsmän, landstingspolitiker, regeringstjänstemän, branschföreträdare, ägare av tandvårdsföretag med flera.

Valet av metod kommer att bestämmas av resultatet i litteraturstudien. En möjlig metod är fenomenologi, som är en filosofisk metod där ett fåtal personer får ge sin beskrivning av händelseförloppen och på det viset visa vad som är den egentliga drivkraften i beslutsprocessen.

TANDVÅRDPOLITIKENS PÅVERKAN

Med hjälp av litteraturstudier kombinerat med fältstudier ska jag även undersöka tandvårdspolitikens påverkan på tandhälsan och tandvårdsmarknaden i Sverige och internationellt. Frågor jag ska försöka besvara är: Vilken effekt har staters tandvårdspolitik och subventioner på befolkningens tandhälsa [7]? Finns det vetenskap som stöder politiska och andra beslut som påverkar människors tandvård och sättet att bedriva den?

REFERENSER

1. Machiavelli N. Fursten. 1532
2. Lindblom C. I väntan på tandvård. Avhandling. Linköpings universitet, 2004.
3. Åmark K. Hundra år av välfärdspolitik. Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige. Boréa Bokförlag.
4. Riksdagen. Riksdagsbeslut, motioner, förarbeten med mera.
5. Lalonde M. A new perspective on the health of Canadians. Government of Canada 1974.
6. Läkartidningen. Kvalitativa forskningsmetoder i klinisk medicinsk praxis. Författare: Åke Thörn, Marie Bunne och Hans Hallberg.
7. Tandvårds- och Läkemedelsverket (TLV). Statistik och vårdanalyser.

BENGT FRANZON

Ålder: 60 år

Bor i: Stockholm

Arbetar: Som privat-tandläkare på Tandläkarna Nettelblatt & Franzon, Stockholm.

Forskar vid: Odontologiska fakulteten, Malmö högskola.

Varför började du med detta?

– Jag vill försöka förstå hur förändringar blir till inom svensk tandvård och hur de påverkar patienter och tandvårdsmarknaden.

På vilket sätt får din forskning betydelse för patienter?

– Min forskning har ingen klinisk betydelse, men ger kanske större förståelse för hur tandvården fungerar.

På vilket sätt kommer forskningen att få betydelse för dig och din karriär, tror du?

– Jag är 60 år. Med tanke på min ålder lär detta inte förändra min karriär.

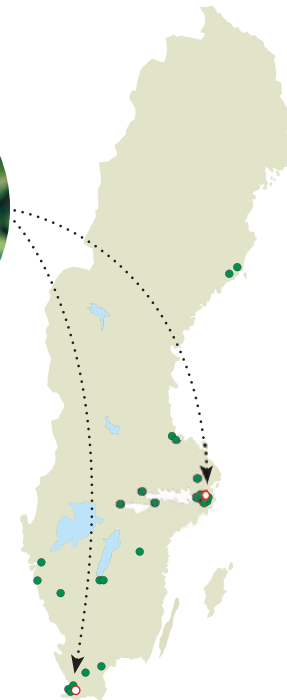
Vad ska du göra när forskarskolan är klar?

– När forskarskolan är klar ska jag göra klart avhandlingen.

Vilken nytta tror du att du får av det nätverk du bygger upp under forskarskolan?

– Det är oerhört stimulerande att umgås med så många begåvade människor nu och framöver.

JANET SUSLICK

»Jag vill försöka förstå hur förändringar blir till inom svensk tandvård och hur de påverkar patienter och tandvårdsmarknaden.«

Heta nyheter från Tandläkartidningen

Så får du våra nyheter först av alla:

Anmäl dig till Tandläkartidningens nyhetsbrev!

Gå in på www.tandlakartidningen.se, fyll i namn och e-postadress under Nyhetsbrev så mejlar vi dig nyheter när de är som hetast.

**TANDLÄKAR
TIDNINGEN**